

EMLÉKLAP

2009. október 18-án a Sződi Helytörténeti Alapítvány elnöke, Volentics Gyula kezdeményezésének köszönhetően felavattuk a két világháború közötti időszak sződi közéletének meghatározó személyisége, vitéz Székely Jenő kántor-tanító emléktábláját. A tábla a Dózsa György út 20. szám alatti volt tanítói szolgálati lakás – jelenleg COOP üzlet – falán nyert méltó elhelyezést.

Az emléktábla szövege a következő:

1929 és 1965 között e házban élt
vitéz **SZÉKELY JENŐ** tanító,
a sződi közélet jeles alakja

Sződi Helytörténeti Alapítvány
2009

Sződi utcakép a templommal (vitéz Székely Jenő, 1931)

Szödi utcakép – bal oldalon a második ház volt a Székely család otthona. A jobb oldali fás részen jelenleg az óvoda található. (Székely Jenő, 1961)

Vitéz Székely Jenő (1898–1971) életrajza

1898. július 10-én római katolikus vallású szülők gyermekeként született Dunapentelén (ma Dunaújváros). Apja Székely Ferenc dunapentelei kalapos iparos volt. Középiskoláit Dunaföldváron és Pakson, a tanítóképzőt Léván és Budapesten végezte, ahol oklevelét 1920. december 7-én vette át. Később elvégezte a népművelési előadóképző-, a testnevelési-, a leventeképesítő-, a gazdasági-, valamint a tűzoltói szaktanfolyamot is.

Az első világháborúban a császári és királyi „Hindenburg” 69. gyalogezred tagjaként, tartalékos zászlósként vett részt, az olasz fronton sebesülést szerzett. Megkapta az első- és másodosztályú ezüst (egy alkalommal) és bronz (két alkalommal) vitézségi érmet, Károly csapatkeresztet, sebesülési érmet, továbbá egyéb magyar és osztrák háborús elismeréseket.

Az 1919-es kommün leverése után Siófokon a Nemzeti Hadseregbe jelentkezett, ahol a fővezérségi századhoz osztották be. Később a második számú vadászszázalójnál és az „Osztenburg” különítménynél teljesített szolgálatot. A kommün alatt részt vett az ellenforradalmi mozgalomban, emiatt menekülnie kellett. A bukáskor szülőfalujában Dunapentelén megszervezte a nemzetőrséget, melynek parancsnoka lett.

Pedagógusi pályáját 1921. október 12-én, mint elemi iskolai helyettesítő kántor-tanító Vácrátóton kezdte. Itt 1922. június 26-ig az első és második osztályosokat, valamint az ismételőket tanította. Szödi működését közvetlenül megelőzően 1922. november 3-tól Vácdukán tanított, majd 1927. december 12-től három évtizedig a Szödi Római Katolikus Felekezeti Elemi Népiskola illetve annak utódintézményei (Római Katolikus Általános Iskola, Állami Általános Iskola) tanítója lett. Állása elfoglalásakor a főtanító-igazgatói állásáról lemondott Mihalik János helyébe lépve, a szokáshoz hűen a hívek jelenlétében, a templomban tette le tanítói esküjét.

1928-ban kántor-tanítói feladatai közé tartozott az ismétlő és gazdasági ismétlő iskolákban a reáltárgyak tanítása, vasárnap a litánia után orgonakísérettel az ifjúság egyházi énekekre oktatása, a földmives dalárda vezetése, és a leventeoktatás.

Székely Jenő
okl. tanító

Székely tanító úr

1928-ban a község kétszáz kötetes könyvtárát kezdte el működtetni az iskolaépületben. 1929. június 16-án avatták a Vitézi Rend tagjává, s ezzel jogosult lett a nemzetes úr megszólításra.

Még ebben az évben Sződön a Fő út 21. szám alatt (korábban: Újszöd, 4. népsorszámu) hatezerhatvan pengőért Zachár Józsefné Serfőző Rozália későbbi nevén Czinege Mihályné eladótól az egyházközség házat (ház, udvar, kert, szérű) vásárolt tanítói szolgálati lakásnak (ennek magyarázata: a szödi iskola felekezeti jellegű volt). A két utcai szoba, konyha, két kamra, folyosóból álló ház tízezer pengő ráfordítással nyerte el végleges formáját. Az átépítés után 1965-ig e házban lakott a két világháború közötti szödi község meghatározó és formáló személyisége vitéz Székely Jenő és családja. A házhoz tartozó romantikus kert kilógott a szödi kertek sorából, mivel gazdag növénygyűjteménynek, sokféle szőlőfajtának adott helyet.

A korábbi lakóház, mely előtt székely kapu állt, a család elköltözését követő átalakítás után önkiszolgáló ÁFÉSZ, majd COOP üzlet lett (címe: 2134 Szöd, Dózsa György út 20.). Az épület előtt ma is álló

hársfát még a Székely család ültette.

A helyi tanítás nehézségeire utalnak a nagy létszámú osztályok. Székely tanító úr 1931-ben összevontan tanította a IV. leányosztályt (35 fő), az V. vegyes osztályt (47 fő) és a VI. vegyes osztályt (27 fő).

A két világháború között – tanfolyami végzettségeit hasznosítva –, szinte valamennyi helyi szervezet alapításában és vezetésében részt vett, így többek között volt levante-főoktató, népművelési gondnok, tűzoltó-testületi parancsnok. Amatőr festőként több képet készített Szödről (községgháza, utca, templom) és Vácrátótról is. Népszínművek, pásztorjátékok rendezőjeként, díszletfestőjeként és szereplőjeként több színdarabot mutatott be tanulóival. Az 1930–1950 között a szomszédos falvakban is bemutatott Gyimesi vadvirág, Falu rossza és A bor című előadásokon kívül többek között ilyen színdarab volt az 1955. április 8-án három felvonásban bemutatott Jávorfácska című zenés mesejáték is.

V. Székely Jenő néptanítónak a szövetkezeti élettel is volt kapcsolata, mivel a helyi Hangya Fogyasztási Szövetkezet ügyvezető igazgatója és az Országos Központi Hitelszövetkezet (OKH) igazgatósági tagja volt. Mint képviselő évtizedekig részt vett a községi előljáráóság munkájában is, de az egyházközségi

Az előljáráóság (ma polgármesteri hivatal) épülete (Székely Jenő, 1933)

képviselők között is megtaláljuk a zárkózott tanító nevét. Eredeti neve 1928-ban még Slezák volt, melyet később változtatott Székelyre (a slezák szó jelentése: sziléziai).

1936-ban a szödi templom lepergett belső festésére (oldalfalak és lábazat) is Székely Jenő tanító munkálkodása révén gyűlt össze ezer pengő. Ebben az évben népművelési előadást tartott Trianonról, a magyarországi kegyhelyekről, és ezeréves hazánkról.

A később katolikus pappá szentelt Mészáros József (Szöd, 1924 – Vác, 2006) is sokat köszönhetett első tanítójának.

1937-től tartalékos honvédszázados, és egy év tanítói szabadságolás alatti próbaszolgálat után községi leventeparancsnok lett. Az első világháború után a második világhégés is egyenruhába öltöztette. Második katonai szolgálatából 1941. október 31-én szerelt le.

1956. október 26-án Piros György korábbi jegyzővel összeállította a szödi Nemzeti Bizottság tervét. A forradalom leverése után tevékenységükért mindkettőjüket közbiztonsági őrizetbe helyezték. Később Székely Jenőt gyakran bevitték a váci rendőrségre, ahol napokig bent tartották, megpróbálták megtörni; folyosót mosattak vele stb., de többször véresre is verték.

Az 1956/57-es tanévet követően hat tanév kihagyás után az új igazgató, Tóth György hívására az 1964/65-ös tanév volt az utolsó, amikor a nemzet napszamosaként tudományra tanította a szödi gyerekeket.

Felesége a váchartyáni vasutas állomásfőnök Nyári Sándor lánya, a négy polgári iskolát végzett Mária (1906–1986) volt. Gyermekei: Jenő (1926–2000) főkönyvelő, Mária (1930–2001), aki Argentínába emigrált festő-grafikus művész, és Jolán (1932–2003) könyvelési osztályvezető voltak.

Idős korában, 1965-ben gyermekéhez költözött a budapesti II. kerületi Ganz utcába, ahol 1971-ben, hetvenhárom éves korában hunyt el. Sírhelye az óbudai temetőben található.

Az első Székely Jenő
rk. tanító!

A kép a jelenlegi óvodának helyet adó területről készült. Az ábrázolt kislány vélhetően Zachár Panka. (Székely Jenő, dátum nélkül, kb. 1950)

Kiadta: Szödi Helytörténeti Alapítvány, Szöd, 2009
Felelős kiadó: Volentics Gyula helytörténeti kutató, a kuratórium elnöke
Weblap: helytortenet.szod.hu, e-mail: helytortenetszod@invitel.hu
Tipográfia: Aletheia Multimedia Kft. – Nyomta: Ritter Nyomda Zrt.